

UYUŞTURUCU: 10 BİN YILLIK BİR SORUN

Uyuşturucular, binlerce yıldır insanlığın en büyük sorunlarından biri. Bu sorun gelişmiş ülkelerde olduğu kadar geri kalmış ülkelerde de artmaya devam ediyor.

Uyuşturucu Kullanımı 10 Bin Yıl Önceye Uzanır

Taiwan'da 10 bin yıl önceden kalan seramiklerin bazılarında o dönemden kalma hintkeneviri (marijuana) izleri bulundu. Çin İmparatoru Shen Neng'in M.Ö. 2737'de hazırlattığı bir belgede romatizma, gut ve unutkanlığa karşı hintkeneviri önerilmişti. Hindistan'da M.Ö. 1500'lerden kalan "Atharvaveda" dokümanında, hintkeneviri tedavi amaçlı kutsal bitki olarak anılır. Sümerler, 5400 yıl önce keyif verici olarak kullandıkları haşhaşa "HUL.GİL" yani keyif bitkisi diyordu. Mısır'da haşhaş üretimi M.Ö.1300'lerde başladı ve Akdeniz yoluyla Avrupa'ya yayıldı. Kıbrıs, M.Ö. 1100'de haşhaşla tanıştı. Büyük İskender'in orduları M.Ö. 330'da haşhaş alışkanlığını İran ve Hindistan'a taşıdı. Haşhaşın, Çin'e ulaşması M.S. 400'lerde Arap tüccarlar kanalıyla gerçekleşti. Peru'da koka bitkisinin yapraklarını çiğneme alışkanlığı M.Ö. 6000'e uzanıyor. Peru'da 3000 yıllık mumyalarda koka bitkisi kalıntıları bulundu. İnkalar koka bitkisini, tanrısal saydığı için sadece asiller ve bürokratlar bu bitkiyi ekebilirdi.

1732-1930 yılları arasında satışı serbest olan, afyon içeren Dover's Powder adlı ilaç

İngilizler, Çin'e Afyon Satamayınca Savaş Açıp Hong Kong'u Ele Geçirdi
Qing Hanedanı döneminde 1750'lerde Çinliler, çayı gümüş karşılığında satardı. İngiltere, Çin'den çay ithal etmek için Meksika'dan gümüş satın alıyordu ama ticaret açığını kapatamıyordu. İngilizler 1817'de, sömürgeleri olan Hindistan'da bolca ürettirdikleri afyonu Çin'e satarak çay satın almayı kolaylaştırdı. Çin halkı

afyona alışınca bu alışkanlığa son vermek isteyen imparator, 1839'da İngilizler'in Çin'e afyon satmasını engelledi. İngiliz gemilerindeki 500 ton kaçak afyona el koyup imha ettiler. Birkaç gün sonra içkili İngiliz gemiciler taşkınlık yapıp bir Çinli'yi öldürdü. İngilizler gemicilerin Çin'de yargılanmasına karşı çıkınca gerginlik arttı. İngiltere, imha edilen afyonun parasını da Çin'den talep etti. Çin bunu reddedince İngilizler, Çin limanlarına saldırdı. Savaş 3 yıl sonra sona erdiğinde İngilizler, Hong Kong'u ele geçirmiş oldu. Bu olay tarihe "Afyon Savaşı" olarak geçti. İkinci Afyon Savaşı ise 4 yıl sürdü. Çin'de gümrükçüler afyon kaçakçısı Çinli gemicileri 1856'da tutukladı. İngilizler, gemicilerin kendi gemilerinde çalıştığını öne sürüp bırakılmalarını istedi. Fransızlar da "Çinliler bir misyoneri öldürdü" diyerek İngilizler'e destek verdi ve savaş başladı. Savaş 1860'ta sona erince Çin, Avrupalıların isteklerini kabul etti

Diş ağrısı için satılan kokainli ilaç reklamı (1885)

Zararsız Sanılan Uyuşturucular Geçmişte Serbestçe Satılırdı

Geçmişte çoğu uyuşturucu serbestçe satılırdı ama bağımlılık yaptıkları anlaşıldıkça satışları yasaklandı. Uyuşturucu işi, yılda 500 milyar dolarlık satış ile dünyanın 3. büyük ticareti olduğu için mücadele etmek kolay değil. Bu nedenle uyuşturucuyla savaşta, tüm ülkeler işbirliği yapıyor. Yaygın bir uyuşturucu olan afyon, haşhaş kapsülü çizilince çıkan kıvamlı sıvıdır. Afyon, Çin'den 50 yıl sonra İngiltere'de ve 1914'te de ABD'de yasaklandı. Hint kenevirinin yaprak ve çiçekleriyle birlikte kurutulmuş haline ABD'de marijuana denilir. Hint kenevirinin 1950'lerden itibaren yasaklandı. Son yıllarda bazı Avrupa ülkelerinde ve ABD'de bazı eyaletlerde yasak listesinden çıkıyor. Esrar, hintkenevirinin sadece çiçek ve tohum yataklarının kurutulup elenerek toz hale getirilmiş halidir. Bu tozun ısıtılıp sıkıştırılarak plaka haline getirilmiş haline yurt dışında haşiş denilir. Metamfetamin, 1893'te sentezlenen ve

halüsinasyon yapan bir maddedir. Alkolizm ve depresyona karşı ilaç olarak kullanılırdı. Bağımlılık yaptığı için 1970’te yasaklandı. Kokainin kimyasal adı “benzoylemetil ekgonin”dir. İlk kez 1859’da koka bitkisinin yapraklarından izole edildi. Kullanımı serbestti ve ilk yıllarda Coca Cola adlı içeceğin içinde de kokain vardı. Bağımlılık yaptığı anlaşılınca kokain 1914’te ABD’de yasaklandı. LSD’nin kimyasal adı “D-Liserjik asit dietilamit”tir ve çok güçlü bir halüsinojendir. LSD’yi 1943’te A. Hoffman sentezledi. LSD, Santos firması tarafından 1947’de ilaç olarak satışa sunuldu. Bağımlılık yaptığı anlaşılınca 1970’te yasaklandı. Ekstazi adlı hapın kimyasal adı “3,4-metilenedioksi-N-metilamfetamin”dir ve 1912’de sentezlenmiştir. Psikoterapi için kullanıldı ama tehlikesi anlaşılınca 1985’te yasaklandı. Eroinin kimyasal adı “diasetil morfin”dir. Almanya’da Bayer tesislerinde F. Hoffman tarafından afyonun, asetik anhidrit ile reaksiyona sokulmasıyla sentezlendi. ABD’de 1898’den 1910’a kadar serbestçe satıldı ama bağımlılık yaptığı için yasaklandı.

1898’den 1910’a kadar satışı serbest olan Bayer marka eroin

Uyuşturucular Milyonlarca İnsanı Etkiledi ve Ölümlere Neden Oldu

Çin imparatoru, 1839’da halkını korumak için afyon satışını yasaklayarak dünyayı uyardı. Ancak İngiliz ve Fransızlar afyon satışının yasaklanmasını engelledi. Her yıl binlerce insan uyuşturucular nedeniyle yaşamını kaybediyor. Ölenler film yıldızı veya müzisyen gibi tanınmış kişiler olunca basına yansıyor.

Diğer ölümler basına yansımadağı için sayısı pek bilinmiyor. Pakistan'da 6,4 milyon kişinin uyuşturucu bağımlısı olduğı hesaplandı. Rusya'da her yıl 70 bin kişinin aşırı dozdan öldüğü açıklandı. Rus resmi kaynağına göre 550 bin, uzman hesabına göre Rusya'da 4 milyon uyuşturucu bağımlısı var. ABD'de yılda 19 bin kişi uyuşturucu nedeniyle ölüyor. ABD'de her yıl eroin 2000, kokain ise 2500 kişinin ölümüne neden oluyor. Michael Jackson, ağrı kesicileri karıştırarak enjekte ettiğı için 2009'da öldü ve doktoru hapis cezası aldı. Elvis Presley, aşırı miktarda ağrı kesici ve barbiturat kullanırdı, bu ilaçlar nedeniyle 1977'de kalp krizi geçirip öldü. Gitaracı Jimi Hendrix, 1970'te alkol ve uyuşturucu karışımı aldığı için öldü. ABD'de aktör John A. Belushi, 1983'te aşırı dozdan öldü.

Çin imparatoru, afyon satışını yasaklayarak tüm dünyayı uyarmıştı. Çinlilerin 174 yıl önceki çağrısı dikkate alınsaydı on binlerce kişi sağ kalabilirdi.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü